

თანამედროვე რეგიონული მართვის კონცეფცია, საბაზრო სისტემაში მაკროეკონომიკური თეორიის შემადგენელია, რომელსაც აქვს მძლავრი გამოყენებითი პოტენციალი. იგი არსებითად სტიმულირებს ნაციონალურ ეკონომიკის ზრდას. რეგიონულ სივრცეში სტრატეგიული მოქმედებისათვის საჭიროა განსაზღვრული იქნას აქტუალური კანონები და კომპლექსური ფაქტორები. შესაბამისად, უნდა ვთქვათ ეკონომიკაში ენტროპიის კატეგორიის წარმოჩენაზე. ხელმძღვანელის სწორი ორიენტაციისათვის საჭიროა არამხოლოდ მიზნების განსაზღვრა, არამედ საერთო ვექტორის განსაზღვრაც გენერალური იდეისკენ წესებითა და პროცედურებით მოძრაობის მიზნით. მიზანი წარმოდგენილი უნდა იქნას რეგიონული განვითარების შესაძლებლობის ცენტრში. იმისათვის, რომ შედეგი მიღებული იქნას - რეგიონის ეკონომიკური სისტემის სტაბილიზაცია თუ მდგრადი ზრდა, აუცილებელია კონკრეტულ სიტუაციაში მოქმედების პრაქტიკული ალგორითმი, მოქმედების მატრიცა, მაღალი რანგის მმართველები.

ეფექტური მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების საკვანძო ელემენტებს მიეკუთვნება გარემოს განვითარების ფაქტორების წარმოჩენა - მოქმედი კანონმდებლობის და გაურკვევლობის მახასიათებლების დაზუსტება. გადაწყვეტილების მიღებისათვის მონაცემების მოპოვება და ანალიზი არის საქმიანობის სფერო, რომელიც გარკვეული ხარისხით განსაზღვრავს მიღებული მმართველობითი გადაწყვეტილების წარმატებით რეალიზებას. „ფიასკოს“ ცნობილი შემთხვევები ქვეყნის უახლეს ეკონომიკურ ისტორიაში, გამომწვეულია ცალკეული ფაქტორების არასწორი შეფასებით (პრივატიზაციის პროცესი, კანონები და სხვა). ლიტერატურული წყაროების შეფასების საფუძველზე, შეიძლება განისაზღვროს ფაქტორების კომპლექსი, რომელიც რეგიონის სოციალ-პოლიტიკური სიტუაციის განვითარების გზების კლასიფიცირების შესაძლებლობას იძლევა წარმოქმნის სფეროების მიხედვით:

1. პოლიტიკური — სტაბილური პოლიტიკური სიტუაცია, ეთნიკური და ნაციონალური კონფლიქტების წარმოქმნის ალბათობა, სტაბილური პოლიტიკური გარემო, საზოგადოებრივი ორგანიზაციები;

2. ეკოლოგიურ-ბუნებრივი — ბუნებრივი და ტექნოგენური რესურსები, ნედლეული;

3. ინფრასტრუქტურული — ტრანსპორტის მისაწვდომობა, ნებისმიერი სერვისის უზრუნველყოფის დონე (საბანკო, სადაზღვევო, კომუნალური), ელექტრონული მომსახურების განვითარება, კავშირგაბმულობის მოდიფიკაცია, კომუნიკაციის განვითარება;

4. დემოგრაფიული — მიგრაციული ნაკადი, მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა; შრომისუნარიანობა; მწარმოებლურობა;

5. საკადრო უზრუნველყოფა — სპეციალისტების მომზადება, პროფესიონალების ჯგუფი, კვალიფიციური სტრუქტურები პროფესიების მიხედვით; მოტივაცია და შრომა;

6. სამეცნიერო-ტექნიკური — სამეცნიერო ბაზის მდგომარეობა, ტექნიკური პოტენციალის განვითარება, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენება, ორგანიზაციის მენეჯმენტი;

7. რესურსები — ფინანსური, ტერიტორიის მატერიალური უზრუნველყოფა;

8. სოციალური — სოციალური ინსტიტუტების განვითარება, სოციალური სფეროების სტაბილური ფუნქციონირება, მოსახლეობის ყველა ფენისათვის სოციალური მომსახურების მისაწვდომობა, სოციალური მომსახურების შესრულების ხარისხი;

მმართველობის განმარტება, როგორც სახელმწიფოსა და პოლიტიკურ ხელისუფლებაზე, მეტად სპეციფიკურია. კერძოდ, მმართველობა განსაზღვრულია, როგორც სამართლებრივი ქცევათა და ნორმათა სისტემა, რომელიც გამოხატულია:

- ცალკეული ჯგუფების, კლასების, ფენებისა და პარტიების კანონის რანგში აყვანილ ნებაში, რომელიც ახორციელებს პოლიტიკურ ძალაუფლებას;

- სახელმწიფოს მიერ სანქციონირებულ ან დადგენილ ფორმებში, რომლის დარღვევაც დაცულია იძულების ძალით;

- პოლიტიკური პროცესების საზოგადოებრივ ურთიერთობების რეგულირებაში.

გადაწყვეტილებები ხასიათდება თავისებურებებით, რაც მათი სხვადასხვა ნიშნით კლასიფიცირების შესაძლებლობას იძლევა, ყველა მათგანისათვის დამახასიათებელია:

- მნიშვნელობა;

- სიხშირე;

- საშიშროება;

- გაუქმების შესაძლებლობა;

- ხელმისაწვდომი ალტერნატივები.

მმართველობითი გადაწყვეტილების ფორმირების სტოქასტიკურ მოდელებში მოვლენები

ცვალებადია და არაპროგნოზირებადი (ინფორმაცია არასრული და არაზუსტი) ასეთ შემთხვევაში ხელმძღვანელს უჭირს გადაწყვეტილების მიღება.

მმართველობითი დებულების მიხედვით, მართვა ხასიათდება სამართავი ობიექტის თავისებურებებით. ზოგადად, კორპორაციული და სახელმწიფო ორგანიზაციების ოპტიმალურობის მიღწევა მინიმალური რესურსების პირობებში, ასევე, აღნიშნული დონის რაოდენობრივ შეფასებასთან დაკავშირებულ საკითხებში გარკვევა შესაძლებელია სისტემის ენტროპიის შეფასების მეშვეობით. ენტროპია, ეკონომიკურ მეცნიერებაში გაიგივებულია სისტემის განუსაზღვრელობის ხარისხთან. ხოლო სისტემის განუსაზღვრელობა – ეს სიტუაცია, როდესაც სრულიად ან ნაწილობრივ დაფარულია ინფორმაცია სისტემისა თუ გარემოს მდგომარეობის შესახებ. სისტემის სირთულის პროპორციულად იზრდება განუსაზღვრელობის ფაქტორის მნიშვნელობა. ენტროპია – სხვადასხვა პირობებში განსხვავებული შედეგების მიღწევის შესაძლებლობაა.

საერთო რეგიონულ მასშტაბში, სწორი მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღებისას გასათვალისწინებელია გაურკვევლობის ფაქტორები, საჭიროა მრავალფეროვანი საფრთხეების კოტროლი და რეგიონის შესაძლებლობების აქტიური გამოყენება. რეგიონული ფაქტორების გაურკვევლობის განსაზღვრა გამომდინარეობს მისი პრიორიტეტულობიდან. სწორედ სოციალური სიტუაციის ცვალებადობა წარმოადგენს რეგიონული ენტროპიის დომინანტს.

მმართველობითი გადაწყვეტილების დასახასიათებლად სამი შესაძლო ვარიანტი უნდა განვიხილოთ:

1. მართვის არარსებობა, ხასიათდება მაქსიმალური ენტროპიით;
2. იდეალური მმართველობა, ანუ მართვა სრული ინფორმირებულობის პირობებში. ართვის ობიექტი იმყოფება ერთი ტოლი მნიშვნელობის ალბათობის მდგომარეობაში, და ენტროპია ნულის ტოლია;
3. რეალური მმართველობა, ანუ, მართვა არასრული ინფორმირებულობისას. მმართველობითი სისტემა ხშირ შემთხვევაში იმყოფება გარეშე ფაქტორების ზემოქმედების ქვეშ, მართვის ობიექტის მდგომარეობის ამსახველი ინფორმაცია არასრულია და ეს არის ძირითადი მიზეზი იმისა, რომ მმართველობითი ზემოქმედება არ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს. მმართველმა, მართვის ობიექტის ყველა შესაძლო

მდგომარეობას უნდა დაუპირისპიროს საკუთარი მმართველობითი გადაწყვეტილებანი, ეს ეშბის პრინციპის სახელით არის ცნობილი. მმართველობითი სისტემა თავისი შესაძლებლობებით უნდა აღემატებოდეს მართვის ობიექტის შესაძლებლობებს, მართვის ობიექტის სირთულემ უნდა გამოიწვიოს მმართველობითი სისტემის სრულყოფა, ეს ობიექტისა და გარემო პირობების შესახებ ხელმძღვანელის სრულყოფილ და ზუსტ ინფორმირებულობას გულისხმობს. რეგულირების მიზანი ენტროპიის სასურველ მდგომარეობამდე შემცირებაში მდგომარეობს.

საკმაოდ გავრცელებულია “ტრიუმფატორი” მოდელირება. იგულისხმება ორგანიზაციაში ერთდროულად სამი პირი განაგებს მართვის პრობლემებს. სამივეს თავიანთი ფუნქციების შესრულება უხდება. არა სრულყოფილი ინფორმირების პირობებში აქცენტი უნდა გააკეთონ ინტუიციაზე, სტრატეგიულ სტილის აზროვნებაზე, პროფესიონალიზმზე და კომუნიკაბელურობაზე. ლიდერებს შორის როლების გადანაწილება როგორც წარმოებაში, ასევე ბიზნესში იძლევა ეფექტურ შედეგს, მცირეა ირაციონალური გადაწყვეტილების მიღება, თუმცა არ არის გამორიცხული მმართველებს შორის კომფლიქტური ურთიერთობა.

გადაწყვეტილების ფორმირება და მიღებისათვის, აგრეთვე მიღებულია ეგ.წ. “დუეტი” — ორ მმართველთა შორის მართვა. ითვლება, რომ ერთი პრაგმატიკოსია, ხოლო მეორე ანალიტიკოსი. ამგვარი მოდელისათვის დამახასიათებელია მართვის პროცესში რისკების მინიმიზება, ოპერატიულობა და ხარისხიანობა.

ენტროპიისა და ეკვივალენტობის პრინციპების შესახებ საინტერესოა კარლ გუსტავ იუნგის შეხედულება. იუნგმა ენტროპიის პრინციპის მიხედვით ახსნა, რომ ფსიქიკაში ენერგიის განაწილება მიისწრაფის ბალანსისკენ და თანასწორობისაკენ. ამასთან, ეკვივალენტობის პრინციპის მიხედვით, თუ რომელიმე ფასეულობა სუსტდება ან იკარგება, ფსიქიკური ენერგიის რაოდენობა არ იკარგება, იგი აღსდგება სხვა ფასეულობებთან ერთად. იუნგის მიხედვით, არსებობს აზროვნების ორი ტიპი: ლოგიკური და ინტუიციური. ლოგიკური აზროვნებისათვის დამახასიათებელია მიმართება გარე სამყაროსთან. იგი განსჯითა და გააზრებით მიმდინარეობს, რაც დიდ ძალისხმევასა და ნებისყოფას საჭიროებს. პირველ რიგში მასთან დაკავშირებულია მეცნიერება, ტექნიკა, ინდუსტრია, რაც რეალობის კონტროლის იარაღია.

მხატვრული შემოქმედებისათვის, მეთოდოლოგიისა და რელიგიისათვის კი აუცილებელია ადამიანისათვის სრულიად ბუნებრივი წარმოსახვის უნარი. ასეთი აზროვნება არახელსაყრელია გარე სამყაროსთან შეგუებისათვის, რადგან იგი სცილდება რეალობას და გადადის ფანტაზიისა და ოცნების სამყაროში.

#### გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი ე., მარიდაშვილი მ., მახარაშვილი ი., მენეჯმენტი, წიგნი I, თბ., 2015
2. ბარათაშვილი ე., მარიდაშვილი მ., მახარაშვილი ი., მენეჯმენტი, წიგნი II, თბ. 2015
3. ბარათაშვილი ე., მარიდაშვილი მ., ინოვაციური მენეჯმენტის რეგიონული ასპექტები, „სოციალური ეკონომიკა“, თბ., №1(19), 2012წ.
4. Drucker P.F. – Management Challenges for the 21<sup>st</sup> century, 1999;
5. Rosenbloom D.H. – Public Administration – Understanding Management, Politics and Law in the Public Sector (2006);
6. Maridashvili M., Modern Management Development Features in Georgia from the View of Comparative Management, International Scientific and Practical Conference “Achievements and challenges of modern science”, Ufa, Russian Federation, July 28, 2015

## რეგიონის სტრატეგიული განვითარების ფინანსური უზრუნველყოფის მექანიზმები

მარინა ტაბატაძე — თსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

### Strategic development of the region's financial mechanisms

Marina Tabatadze

#### Summary

Regional policy of the state is related to the organization of government, it has to ensure the optimal territorial distribution of country's spatial structure and functions of the state government, to protect the unity of the internal structure. The territorial organization of the hierarchical principles and realization powers of financial leverage is still subject of the priority areas of scientific study and theoretical debates. Regionalism, the concept of territorial units, local issues imposes on local authorities, within the framework of the legal authorities, independently of the central government and under its control.

Today Georgia is still on high level of centralization in the economic system. The social system is fully integrated in the state budget. The region's financial support should be based on a strategic plan for the development of their main priorities, it will differentiate by the level of resources and economic growth. Development strategies should reflect local conditions and development Factors, it

must ensure the availability of resources, which contributes to an increase in the maximum efficiency of the local government.

#### რეზიუმე

რეგიონული პოლიტიკა სახელმწიფოს სახელისუფლებო ორგანიზებასთან არის დაკავშირებული. საკითხის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ქვეყნის ტერიტორიული მოწყობის იერარქიული პრინციპები და უფლებამოსილებათა რეალიზების ფინანსური ბერკეტები ჯერ კიდევ მეცნიერული შესწავლის პრიორიტეტული მიმართულება და თეორიული დისკუსირების საგანია. მართალია, სამეურნეო ავტონომიურობა ტერიტორიულ ერთეულებში მისი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების მდგომარეობას და პერსპექტივებს განაპირობებს, მაგრამ აქტიური დეცენტრალიზაცია გარკვეულ საფრთხეების შემცველიცაა, რამდენადაც მას ცალკეულ რეგიონებში მცხოვრებთა სოციალურ-ეკონომიკური პირობების დისპროპორცია მოჰყვება.